

Futbol: èxit i valors

El triomf de la selecció espanyola a l'Eurocopa 2012 ha tornat a posar de manifest que el futbol és un fenomen social de masses. La nit de la final es van batre rècords d'audiència televisiva amb més de 2.700.000 espectadors a Catalunya i l'endemà els carrers del centre de Madrid es van inundar de gent per celebrar la victòria amb els jugadors. Passa el mateix, a escala proporcional, cada final de temporada, quan es proclama el guanyador de la Lliga o quan un equip aconsegueix un dels trofeus més reconeguts com la Champions o l'Europa League. El futbol és l'esport que té més afició, tant de practicants com de seguidors, arreu del món. En el cas de l'estat espanyol, més de la meitat de la població adulta es mostra interessada per aquest esport, segons dades del CIS. Més enllà del contingut del joc futbolístic, des d'una perspectiva sociològica resulta oportú plantejar-se el perquè del gran èxit social d'aquest esport.

L'esport i el joc són aspectes universals de la vida humana perquè actuen com a canals d'alliberació de la quotidianitat que permeten a la població trencar amb les rutines i les obligacions diàries. La pràctica i el consum de futbol són bons exemples de la capacitat alliberadora de l'esport: es juga a futbol per esbargir-se i es va al camp per desconectar. Guanyar o perdre al futbol no canvia res material de la vida de les persones però les fa sentir millor o pitjor segons el resultat final. Tot i les paròdies, el triomf europeu de *la roja* no contribueix gens a la sortida de la crisi ni, òbviament, facilita les negociacions de Rajoy amb Merkel. Malgrat això, diumenge moltes persones sentien felicitat i superioritat envers la resta d'Europa.

Al costat d'aquesta capacitat alliberadora, alguns autors plantegen un símil que identifica l'esport amb els rituals tradicionals de caràcter festiu i religiós que tenen totes les cultures i societats. Per exemple, l'antropòleg Augé assimila un partit de futbol a una celebració religiosa en què l'estadi és el lloc sagrat, els jugadors els oficiants de la cerimònia seguida pels aficionats i el gol el moment àlgid de catarsi col·lectiva. Fins i tot darrerament aquesta escenificació ha incorporat la figura del guia espiritual de la mà d'alguns en-

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

del carrer celebrant una victòria. Són moments d'exaltació social en què les persones abandonen esporàdicament la seva identitat social per manifestar la seva pertinença a un grup homogeni en què està permès transgredir els límits quotidians. Al camp es pot cridar, insultar i fumar (no en tots). Al camp dos homes es poden abraçar o un li pot dir a l'altre que l'estima sense cap repercussió social o personal.

La identificació amb un equip de futbol triomfa perquè anul·la

diferències socials de classe, gènere i ètnia. Com deia Vázquez Montalbán, el futbol ofereix, entre altres coses, una compensació a la marginació social. El fet identitari supera la condició social de la mateixa manera que el nacionalisme pot anul·lar el debat polític entre les esquerres i les dretes. Probablement per això, molts s'esforcen a barrejar i confondre el futbol amb la identitat nacional: ni el Barça és Catalunya ni *la roja* és Espanya.

Per tal de justificar l'èxit del futbol com a fenomen social, cada vegada més es parla dels valors que transmet aquest esport: sacrifici, treball en equip, disciplina, cordialitat envers el

contrari i un llarg etcètera. Uns valors que potser hi són però que no hi predominen de manera exemplar. De ben segur que la representació d'aquests valors és més lloable en aquestes altres situacions socials: el sacrifici de les persones que han de marxar del seu país per poder-se guanyar la vida, la feina en equip d'un hospital on la coordinació entre cirurgia i infermeria salva vides o el rigor disciplinari d'una ballarina professional. Contràriament, quasi ningú parla dels contravalors del futbol com el masclisme, la violència i el racisme.

Davant la dificultat del moment, està molt bé que existeixin distraccions com el futbol que poden, per instants, donar petites alegries a la vida de la ciutadania. El que no està bé és donar al futbol més importància de la que té: el futbol no és política, els futbolistes no eduquen i els entrenadors no ens poden governar. L'èxit del futbol no s'explica pels seus lloables valors, sinó per la poca transcendència que té en la vida quotidiana de les persones. Que no es confongui el futbol amb el cel.

SUSANA SUBIRANA
LasoliasPlanet

trenador que ha estat idolatrat, tot oblidant que el seu mèrit professional era guanyar partits de futbol.

El paral·lelisme religiós permet introduir la fe, a més del sentiment irracional, com un element explicatiu més de l'èxit social del futbol. La fidelitat i la fe en un equip que a vegades guanya i a vegades perd garanteix la incondicionalitat de l'afició. El futbol pot ser un esport molt avorrit si no se segueix a través d'un equip, de la mateixa manera que no es pot ser simple espectador d'una religió. Per tal d'alimentar aquesta fidelitat i fe són necessaris moments d'efervescència col·lectiva com els que es donen en un estadi de futbol, en un bar on se segueix el partit a través de la televisió o al mig

Alguns autors identifiquen el futbol amb rituals festius i religiosos: l'estadi és el lloc sagrat, els jugadors officien i l'entrenador, sobretot algun, fa de guia espiritual